

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ АГРЕСИВНОЇ СПОРТСМЕНА

Анотація. В роботі розкриваються поняття «агресивність і агресія». Досліджуються форми агресивної поведінки в спорті і вплив виховання в родині на формування агресивної поведінки спортсмена.

Ключові слова: агресія, агресивна поведінка, агресія в спорті.

*Скибицкий Игорь Глебович, Махунько Александр Дмитриевич
Национальный технический Университет Украины (Киев,
Украина)*

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ АГРЕССИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ СПОРТСМЕНА

Аннотация. В работе дается характеристика понятия: «агрессивность» и «агрессия». Исследуется влияние воспитания в семье на формирование агрессивного поведения спортсмена.

Ключевые слова: агрессия, агрессивное поведение, агрессия в спорте.

*Igor Skybitskiy, Aleksandr Mahunko
National Technical University of Ukraine «Kiev Polytechnic Institute» (KPI)
(Kyiv, Ukraine)*

Abstract. The article deals with the problem of aggressive behaviors which is expressed and encouraged mostly in sports. It is stated that there are grounds to assert that inclination to aggression is obligatory for aggressive behavior to occur. It is mentioned that many vital situations require suppression of aggression, thus controlling it. It is stressed that education and family are very important factors initiating aggression, which results as a consequence in sports activity.

Key words: aggression, aggressive behavior, aggression in sports.

Постановка проблеми. В багатьох видах спортивної діяльності агресивна поведінка заохочується. В повсякденній лексиці агресивна поведінка спортсмена часто носить позитивний зміст. Наприклад: агресивний форвард, агресивний боєць та ін. І від спортсменів часто чекають агресивної поведінки на змаганнях. В цьому зв'язку природним здається питання про те, як формується агресивна поведінка спортсмена і що є причиною агресії в спорті. Безумовно, причини формування агресивної поведінки спортсмена неможливо розглянути в одній статті, але сама порушена нами проблема представляється цікавою та актуальною. Для визначення поняття агресивність і агресивна поведінка ми звернулись до літератури.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Агресивність (від лат. aggressio - нападати) – стабільна стійка характеристика, властивість, що відбиває усвідомлювану або неусвідомлювану схильність особистості до досить послідовної агресивної поведінки, метою якої є заподіяння об'єктові фізичної або психологічної шкоди, агресивного нападу [1, с. 32; 3, с. 51]. Агресивність у ряді випадків, може розглядатися не тільки як стійка особистісна риса, але і як конкретно - актуальний стан, а поведінка в стані агресії, як діяння, здійснене в стані афекту [2, с. 65; 4, с. 34]. Агресивність як стабільна риса особистості виявляється в безпосередній контактній формі і пов'язана з протидією досягнення мети [6, с. 7; 7, с. 31]. В рамках цього однозначно показано, що моделі агресивної поведінки формуються з моменту народження [6, с. 15]. Одним з важливих факторів, що впливають на формування агресії є заохочення його і досягнення успіху за допомогою подібної форми поведінки. У багатьох літературних джерелах агресія розглядається як форма інстинктивної поведінки і, на думку цих же авторів інстинкт агресії розвивався в ході тривалої еволюції [7, с. 125; 8, с. 6]. Цей, на наш погляд справедливий висновок автори аргументують наступним чином: по-перше, боротьба за виживання розсіює представників видів на широкому географічному просторі, тим самим, забезпечуючи максимальну утилізацію харчових ресурсів. По-друге, агресія допомагає поліпшити генетичний фонд за рахунок того, що залишити потомство зможуть тільки сильні та енергійні індивіди. І, нарешті, сильні й агресивні особи краще захищаються і забезпечують виживання свого потомства. Виходячи з цього видно, що агресія властива людській природі і дотепер є важливим чинником, що сприяє виживанню особистості [4, с. 12; 5, с. 62].

Але агресивна поведінка має свої особливості. І ми згодні з думкою вчених в тому, що посили до агресії зовсім не є обов'язковими умовами для її (агресії). Багато життєвих ситуацій у сучасному соціумі вимагають придушення агресії. І слід зазначити, що в соціумі агресивна поведінка часто не здобуває активних форм. Отже, агресивна поведінка керована. В соціумі це пов'язано з визначеними заборонами на подібну форму поведінки. І одним з обмежників агресивної поведінки є виховання в родині. Передбачається, що початкові форми агресивних реакцій формуються саме в родині і, як наслідок, відбиваються на подальшій поведінці, включаючи спортивну діяльність. В спорті агресія пов'язана з прагненням до досягнення мети. Це —інтенсифікуєll агресивну реакцію в зв'язку з наявністю деякого бар'єра, що заважає досягненню мети. Спортсмен, що виявив агресивну реакцію, та досяг мети стає більш сприйнятливим до цієї форми поведінки та буде частіше реагувати на посилення до агресії, навіть без існуючої на те причини і пояснювати своє поведіння як злість. Тому в спорті часто застосовується термін —спортивна злістьll, замість агресії.

Мета роботи. Дослідити вплив родини на формування агресивної поведінки спортсмена.

Завдання. 1. Дослідити вплив заохочення і «придушення» агресії в родині на формування агресивної поведінки.

2. Визначити ступінь агресивної поведінки спортсмена і її взаємозв'язок з вихованням в родині.

Методи дослідження: аналіз літературних джерел, опитування спортсменів.

Організація дослідження. В дослідженні взяло участь 36 студентів, що займаються в групах спортивного вдосконалювання відділень футболу, міні футболу і регбі.

Для визначення агресивної поведінки спортсменів на тренуваннях і змаганнях було опитано 6 тренерів, і 36 спортсменів. Таким чином у спортсменів оцінювались показники прояву агресії як тренерами, так і своїми товаришами по команді. Рівень агресивної поведінки оцінювався по 5 бальній шкалі. Оцінка 5 була самим високим показником прояву відповідної форми поведінки. Після опитування спортсмени були розбиті на п'ять умовних груп: агресори, полу агресори, розумні агресори, керовані агресори, не агресори.

Агресивна поведінка спортсменів характеризувалась найбільшою кількістю голосів експертів.

До групи 1 - «агресори» було віднесено 3 спортсмена. Переважна кількість голосів за характеристику цієї форми поведінки спортсменів у тренерів - 3, у спортсменів - 28. Проти, відповідно - 5, та утримались – 2. До цієї групи відносяться: агресивні на змаганнях, на тренуваннях і стосовно навколишнього оточення. Не контрольована агресія - стабільна норма поведінки (агресор).

2. Полуагресори - середній ступінь агресії (5 чол.). Оцінка тренерів: 3, - 1,-1, спортсменів - 19,-13. -3 відповідно. Ці спортсмени переважно агресивні на змаганнях. Не стабільна норма поведінки, але погано контрольована агресія.

3. Агресивний на змаганнях у випадках підтримки глядачів (12 чол.) – розумна агресія - 2,-2,-1, та 19,-7,- 8.

4. Керована агресія - 14 чол. Володіє собою в ситуаціях провокуючих агресію. Оцінки 3,-1,-1, 21,- 8, - 6.

5. Не агресивні - 4 чол.. В цьому пункті отримані розбіжності (2,-2,-1, та 15, -12,- 8). Це на наш погляд пов'язано з тим, що в спорті неагресивних спортсменів нема.

Агресивні форми поведінки в спорті порівнювались з відношенням спортсменів до агресії в родині. На наш погляд формування відносин до агресії в родині проходить декількома шляхами:

1. Батьки заохочують агресивність у своїх дітях. або самі безпосередньо показують модель агресивної поведінки стосовно до інших і навколишнього середовищем (батьки агресори).

2. Батьки карають дітей за прояви агресивності (покарання).

3. Батьки розумно «придушують» агресивність у своїх дітей (розумне відношення).

4. Батьки, що не карають своїх дітей за прояв агресивності (ліберальне ставлення).

Відповідно до цього спортсменам пропонувалось відповісти на питання яка форма поведінки була присутня в їх родинях. Форми поведінки в сім'ї порівнювалась з формою агресивності в спорті.

Так, зокрема, у —агресорів (3спортсмени) заохочувалась агресивність в родині та використовувалось покарання (2 чоловіки) та не покарання (2 спортсмени) за агресію.

У спортсменів, з неконтрольованою агресією - полуагресорів (5 чоловік) в 2 родинах не карали прояви агресії, в 3 за агресивну поведінку наказували.

У спортсменів, які проявляли агресивність на змаганнях в випадках необхідності – керована агресія (12 чоловік), в 9 сім'ях батьки розумно ставились до зупинення агресії. У 2 спортсменів цієї групи агресивна поведінка наказувалась. У одного не наказувалась.

У спортсменів контролюючих агресію – керовані агресори (14 чол.) в 10 сім'ях розумно ставились до агресії, в 2 випадках наказували, в 2 не наказували. У спортсменів, які не проявляли агресію (4 чол.) за агресію наказували (1 чол.), не наказували -2 чол., та розумно ставились - 1 чол.

Отже, батьки, що розумно заохочують агресивність у своїх дітях, або самі безпосередньо показують модель агресивної поведінки в родині та стосовно інших і навколишнього середовища виховують в дітях агресивну поведінку. В цілому ж діти, що спостерігають агресивність у дорослих, особливо якщо це шановна (значима) для них і авторитетна людина, яка вдається успіху завдяки агресивності, звичайно сприймають цю форму поведінки.

Батькам, що розумно придушують агресивність у своїх дітей, як правило, вдається виховати в дітях уміння володіти собою в ситуаціях, що провокують агресію.

Батьки, що карають своїх дітей за прояв агресії, імовірно виховують у них надмірну агресивність.

Батьки, що дуже різко придушують агресію у своїх дітей, виховують у них надмірну агресивність.

Батьки, що не карають своїх дітей за прояв агресивності, імовірно всього виховують у них надмірну агресивність

Висновки

1. Головним чинником в напрямку прояву відповідної форми агресивної поведінки спортсмена на ранньому етапі спортивного вдосконалення є виховання в сім'ї.

2. У спортсменів, в сім'ях яких батьки, розумно припиняли агресивність у своїх дітей, в дітях виховувалось уміння володіти собою в ситуаціях, що провокують агресію.

3. У спортсменів надмірно агресивних, батьки карали своїх дітей за прояв агресії, або дуже різко «придушували» агресію і відповідно, виховували у дітей надмірну агресивність

4. У спортсменів, в сім'ях яких не карали своїх дітей за прояви агресивності, були зафіксовані прояви надмірної агресивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Анцупов А.Я., Шипилов А.И. Практическая психодиагностика: Методики и тесты. / А.Я Анцупов, А.И. Шипилов. – Самара. М.: Издательский дом «Бахрах», - 2001. – 320 с.
2. Берон Р., Річардсон Д. Агрессия. / Р.Берон., Д. Річардсон. - Санкт-Петербург.: - «Питер», - 2000. – 250 с.
3. Лоренц К. Агресія./ К.Лоренц. - М.: «ЭКМО», - 1994. – 280 с.

4. Лютова Е.К., Моница Т.Б. Психокоррекционная работа с гиперактивными, агрессивными, тревожными и аутичными детьми. / Лютова Е.К., Моница Т.Б. – М.: «Эксмо», - 2000. – 350 с.
5. Маркузе Г. Ерос и цивилизация. / Г. Маркузе. - Київ, - 1995. – 220 с.
6. Перлз Ф. Опыт психологии самопознания. /Ф. Перлз - М., - 1993. – 210 с.
7. Ясперс К. Общая психопатология. / К. Ясперс - М.: - 1997.- 180 с.
8. F.A. Elliot Violence:A Product of Biosocial interactions. The Bulletin of the American Academy Of Psychiatry and the Law. V16. 1988.